

VISIE SOCIAAL DOMEIN

gemeente **Oosterhout**

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	7
2	SOCIAAL DOMEIN: WAAR KOMEN WE VANDAAN?	9
3	ONTWIKKELINGEN.....	11
4	WAAR WILLEN WE NAAR TOE? NAAR DE VOORKANT	14
5	ONDERSTEUNING EN HULP BINNEN HET SOCIAAL DOMEIN	17
6	INTEGRAAL SAMENWERKEN	23
7	DE SOCIALE BASIS EN DE ROL VAN DE GEMEENTE	26
8	MONITOREN EN FINANCIËLE BEHEERSBAARHEID.....	27
	LITERATUURLIJST	31
	BIJLAGEN:	
	BIJLAGE I: KERN VAN DE VISIE	33
	BIJLAGE II: TOELICHTING OP DE WETTEN BINNEN HET SOCIAAL DOMEIN.....	34

Inleiding

Met het sociaal domein bedoelen we alles wat we vanuit de gemeente doen op het gebied van werk, inkomen, welzijn, meedoen, opvoeden en opgroeien. In deze visie op het sociaal domein leggen we vast wat onze gemeenschappelijke opdracht is, wat we belangrijk vinden, wat we willen zijn en wat we willen doen. Als het in deze visie gaat over "we", dan wordt de gemeentelijke organisatie bedoeld: de professionals in de uitvoering, beleidsmedewerkers, management en bestuur.

De richting in deze visie is niet nieuw. Het is eerder een bevestiging van een pad dat we samen al zijn ingeslagen en een logische volgende stap naar een integraal sociaal domein. Het vastleggen van de gezamenlijke stip aan de horizon, waarbij we eenduidige begrippen en termen gebruiken en tot gedeelde uitgangspunten komen, zal het integraal samenwerken verder bevorderen. Hierbij gaat het niet alleen over de samenwerking binnen de eigen gemeentelijke organisatie, maar zeker ook over de samenwerking met onze maatschappelijke partners.

In het volgende hoofdstuk wordt er eerst een korte terugblik gegeven en wordt ingegaan op de aanleiding om te komen tot een visie op het sociaal domein. In hoofdstuk 3 wordt vervolgens de achtergrond geschetst waartegen we deze visie hebben ontwikkeld. Daarna staat in hoofdstuk 4, 5 en 6 de visie zelf centraal. In hoofdstuk 7 wordt de verbinding gelegd tussen de visie op het sociaal domein en andere gemeentelijke beleidsterreinen. Als laatste gaat hoofdstuk 8 in op monitoring en de financiële beheersbaarheid.

Afbakening van het sociaal domein

Onder het sociaal domein verstaan we alle verantwoordelijkheden en werkzaamheden die vallen onder de:

- Wet gemeentelijke schuldhelpverlening (Wgs);
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo);
- Jeugdwet;
- Participatiewet;
- Wet Inburgering (per 1 juli 2021).

Het brede welzijnswerk behoort ook tot het sociaal domein. De gemeente is namelijk vanuit de Jeugdwet, Wmo, Participatiewet, de Wgs en de wetgeving omtrent statushouders en inburgering opdrachtgever voor het welzijnswerk.

In bijlage II worden de wetten kort toegelicht. De maatschappelijke opgaves die in deze wetten verankerd liggen en waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn, zijn zo breed en veelomvattend dat het sociaal domein hierdoor veel andere beleidsterreinen raakt. Aanpalende domeinen zijn publieke gezondheidszorg, geneeskundige zorg, langdurige zorg, onderwijs, volwasseneducatie, wonen, openbare orde en veiligheid.

HET SOCIAAL DOMEIN

Waarom we bestaan. Onze opdracht.

Binnen het sociaal domein werken we aan preventie en bieden we ondersteuning en hulp aan inwoners in een kwetsbare situatie. We richten we ons niet alleen op het ondersteunen en versterken van het individu, maar ook op het ondersteunen en versterken van de gemeenschap.

2

Sociaal domein: waar komen we vandaan?

In 2015 hebben gemeenten, door de overheveling van taken vanuit de rijksoverheid, meer verantwoordelijkheden gekregen op het gebied van ondersteuning en hulp voor inwoners in een kwetsbare situatie. Het ging om een grote stelselwijziging: de decentralisaties binnen het sociaal domein. Tijdens de overheveling en overgang, was alle inspanning erop gericht om in de dynamiek van onzekerheid en verandering “de winkel open te houden”. Inwoners mochten geen last ervaren van de overheveling van taken.

Vanuit de bestaande organisatiestructuur zijn we de transitie ingegaan. De organisatie was grotendeels ingericht langs de lijnen van de afzonderlijke wetten in het sociaal domein. Op basis van die wet- en regelgeving zijn ook afzonderlijke beleidskaders, -nota's en/of uitvoeringsbesluiten geschreven. In 2015 was er geen gemeentelijke overkoepelende visie op het sociaal domein. In deze periode van alle zeilen bijzetten in combinatie met de redelijke onbekendheid met de nieuwe taken, was de tijd nog niet rijp voor de ontwikkeling van een overkoepelende visie.

Naarmate het vertrouwen en de zekerheid groeide dat de overheveling was geslaagd, is er groeiende aandacht gekomen om meer werk te maken van de bedoeling van de decentralisaties. Door meer taken op het gebied van werken, meedoen, welzijn, opgroeien en opvoeden bij de gemeente neer te leggen, zouden inwoners in een vroeger stadium, beter en dichterbij huis geholpen kunnen worden. Vanuit deze bedoeling zijn we ieder vanuit de eigen discipline aan de slag gegaan met de kwaliteit en effectiviteit van beleid en uitvoering.

In deze visie houden we vast aan de bedoeling van de decentralisaties. We veranderen dus niet van koers. Veel van het werk dat op het gebied van beleid en uitvoering

is gedaan, is dus in lijn met de richting die we nu in deze visie vastleggen. Waarom is dan een integrale visie nodig?

In de afgelopen anderhalf jaar hebben we een aantal belangrijke stappen gezet om het integraal domeinoverstijgend samenwerken te bevorderen. Zo zijn we in 2019 in opdracht van de gemeenteraad gestart met de pilot ‘regelvrij integraal sociaal domein’. Begin 2020 zijn vanuit twee afdelingen¹ en vier verschillende teams twee teams gevormd: Sociaal Domein Beleid (SD Beleid) en Sociaal Domein Uitvoering (SD Uitvoering). Het Sociaal Wijkteam (SWT) vormt in 2020 nog een onafhankelijke stichting, maar zal per 1 januari 2021 onderdeel worden van de gemeentelijke organisatie en officieel deel uitmaken van het team SD Uitvoering.²

Het vastleggen van een gezamenlijke visie helpt om het integraal samenwerken nog verder te versterken. We bevestigen gezamenlijk de koers en zorgen er met de visie voor dat we allemaal dezelfde inhoud en invulling geven aan uitgangspunten als eigen kracht, ondersteuning uit de directe omgeving en meedoen.

Met de visie brengen we ook een accentverschuiving in beeld, namelijk dat we ons niet alleen inzetten voor het ondersteunen en versterken van het individu maar ook voor het ondersteunen en versterken van de gemeenschap. In dat laatste speelt onder andere het welzijnswerk een grote rol. Daarmee heeft het welzijnswerk een belangrijke positie binnen het sociaal domein.

In hoofdstuk vier, vijf en zes wordt verder ingegaan op de visie. Allereerst wordt in het volgende hoofdstuk de achtergrond geschetst waartegen we deze visie hebben ontwikkeld.

Het vastleggen van een gezamenlijke visie helpt om het integraal samenwerken nog verder te versterken.

¹ Het voormalige Informatie en Service Centrum (ISC) en Stadsbeheer en Samenleving (SenS)

² In het beleidsplan Toegang, dat op het moment van dit schrijven (september 2020) in ontwikkeling is, omschrijven we hoe we het team SD Uitvoering na de integratie van het SWT inrichten.

Ontwikkelingen

De corona-crisis

De corona-pandemie heeft geleid tot, om met de woorden van minister-president Mark Rutte te spreken, "de grootste crisis in ons land sinds de Tweede Wereldoorlog". Het Covid19-virus laat overal zijn sporen na. In de eerste plaats natuurlijk binnen gezinnen en families waar slachtoffers van de pandemie zijn te betreuren. Het virus leidde tot een lock-down van de samenleving, met alle sociale en economische gevolgen van dien. Ook in het sociaal domein voelen we de gevolgen van de crisis. In de corona impact analyse Oosterhout 2020-2021 wordt een eerste beeld van deze gevolgen geschetst. Corona brengt een aantal onzekerheden met zich mee binnen het sociaal domein.

De crisis heeft om te beginnen grote gevolgen voor de economie en daarmee de werkgelegenheid. Veel mensen verliezen hun baan. Jongeren ervaren beperkingen bij het oriënteren op de toekomst en zien hun kansen op de arbeidsmarkt veranderen. Hoe en wanneer de economie zich herstelt, blijft een grote vraag. We kunnen daarom ook niet voorspellen wat dit gaat betekenen voor het aantal inwoners dat in Oosterhout een beroep zal doen op een uitkering, op schuldhulpverlening of een minimaregeling. Uitgaande van de basisraming voor matig herstel van het Centraal Planbureau wordt eind 2021 een toename verwacht van 15 tot 20% van het aantal bijstandsuitkeringen ten opzichte van eind 2019. Voor schuldhulpverlening verwacht de NVVK¹ een toename van 30%.

Ook voor Wmo en Jeugd hangt onzekerheid in de lucht. Gedurende de piek van de crisis zien we op onderdelen een terugloop in meldingen en aanvragen. We zien dit het sterkst bij de voorzieningen die zijn gericht op inwoners met een psychische kwetsbaarheid (jong en oud). Ook de praktijkondersteuners GGZ en Jeugd bij huisartsen signaleren deze terugloop. Vanuit de aanname dat

inwoners door corona hebben gewacht met het zoeken van contact, zouden we na de versoepelingen een grote bulk meldingen en aanvragen verwachten. Deze bulk is anno zomer 2020 nog niet op gang gekomen, maar we sluiten dit scenario zeker nog niet uit. In het meest gunstige geval blijft de toestroom op het huidige lagere niveau en weten inwoners zich zelf goed te redden en zou deze groep onder normale omstandigheden wellicht onnodige hulp hebben ingeroepen. In het slechtste scenario krijgen deze inwoners in een kwetsbare situatie niet de ondersteuning en hulp die ze nodig hebben en blijven ze onzichtbaar en onvindbaar.² Betrokken partijen doen op het moment van dit schrijven nader onderzoek naar de achtergebleven zorgvraag op het gebied van de geestelijke gezondheidszorg om na te gaan welke acties nodig zijn.

De corona crisis heeft ook iets positiefs laten zien. In de crisis hebben we gezien dat veel inwoners bereid zijn om iets voor een ander te doen en om iets voor een ander te betekenen. De uitdaging is om deze bereidwilligheid en het versterkte gevoel van solidariteit vast te houden. Dit gaat niet vanzelf. Eerdere crisissituaties hebben laten zien dat deze gevoelens doorgaans na verloop van tijd wegebben. *(Veranderingen in denken over politiek en samenleving waarschijnlijk niet blijvend, nieuwsbericht Sociaal en Cultureel Planbureau, 17 juli 2020)*

In de crisis hebben we gezien dat veel inwoners bereid zijn om iets voor een ander te doen en om iets voor een ander te betekenen.

¹ branchevereniging voor schuldhulpverlening, sociaal bankieren en bewindvoering

² In de publicatiereeks van het Sociaal Cultureel Planbureau gaat het SCP in op de verwachte gevolgen van corona voor de psychische gezondheid. "Op basis van eerdere crises zien we dat pandemieën, rampen en economische crises leiden tot een verslechtering van de psychische gezondheid van de bevolking, tot een stijging van het aantal ggz-opnamen en een toename van suicide. We verwachten dat deze risico's in de huidige crisis ook aanwezig zijn, maar er is nog geen wetenschappelijk verantwoord onderzoek beschikbaar om deze verwachtingen mee te staven." (2020, pag. 8)

Demografische ontwikkelingen

De bevolking in Oosterhout vergrijst. In de periode 2020 tot 2025 stijgt het aantal inwoners tussen de 75 en 84 jaar oud met 26%. Het aantal inwoners van 85 jaar of ouder stijgt in diezelfde periode met 31%.

De vergrijzing leidt in de nabije toekomst tot een grotere vraag naar ondersteuning en hulp binnen het sociaal domein. Vooral binnen de Wmo zal dit goed voelbaar zijn. Van alle WMO cliënten is 20% 65 tot 74 jaar oud, 30% 75 tot 84 jaar oud en 18% 85 jaar oud of ouder. Ook de VNG verwacht een sterke stijging van de kosten. "De voornaamste oorzaak [van de kostenstijging] heeft... weinig met beleid te maken, maar ligt in demografische ontwikkelingen: we worden ouder en hebben meer zorg nodig." (De staat van het sociaal domein, VNG, 2019, pag. 13)

Daarnaast zal de vergrijzing gevolgen hebben voor de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers. Inwoners van hogere leeftijd vormen een aanzienlijk aandeel onder de laatstgenoemde groep. Naarmate de leeftijd stijgt van mantelzorgers, groeit de kans op kwetsbare situaties en overbelasting. Mogelijkheden voor achtervang en steun kunnen wegvallen door een steeds kleiner wordend sociaal netwerk. Daarnaast kan de mantelzorger zelf lichamelijke of psychische klachten krijgen. Kwaliteit en continuïteit van de zorg voor de hulpbehoevende naaste kunnen zo in gevaar komen.

Inwoners van hogere leeftijd vormen ook een aanzienlijk aandeel onder vrijwilligers. Van de 350 Oosterhoutse vrijwilligers bij Surplus, zijn er 225 70 jaar of ouder. Naarmate de leeftijd stijgt, neemt de kans toe dat in deze groep vrijwilligers mantelzorgtaken op zich nemen en zich minder (intensief) kunnen inzetten als vrijwilliger. Er kan

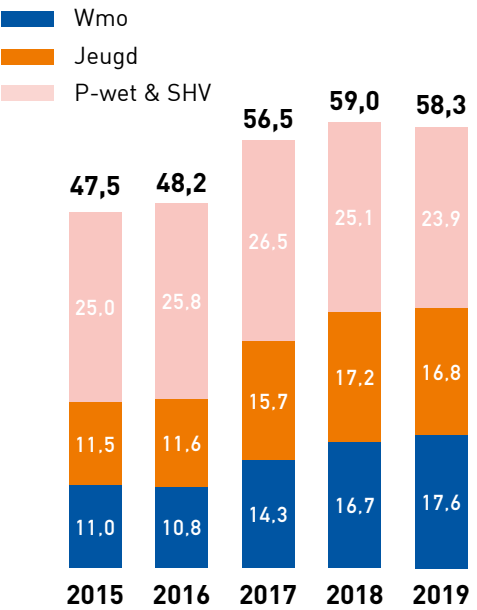
duis een terugloop ontstaan in het aantal inwoners dat zich structureel als vrijwilliger wil en kan inzetten. De corona crisis heeft wel laten zien dat veel inwoners bereid zijn iets voor een ander te doen. Het heeft ook laten zien dat dit een andere groep is dan de 'traditionele' vrijwilligers die zich structureel verbinden aan een maatschappelijke organisatie of doel. De inwoner die in de crisis zijn handen uit de mouwen wil steken voor mede-inwoners, wil dit kortstondig en meer ad-hoc doen. Ook dit potentieel is waardevol, moeten we zien vast te houden en weten te benutten.

Stijgende kosten in het sociaal domein

De overheveling van taken op het gebied van zorg, werk en jeugdhulp in 2015 zijn gepaard gegaan met krimpende budgetten. De rijksoverheid ging ervan uit dat gemeenten de taken goedkoper zouden kunnen uitvoeren en stelde daarom de budgetten naar beneden bij. Tegenover deze zogenoemde efficiencykorting hebben we in de afgelopen jaren de vraag naar ondersteuning en hulp in de Wmo en Jeugd juist zien stijgen. De vergrijzing is in het voorgaande al genoemd. De extramuralisering / ambulantisering heeft ook een aandeel in deze toename: verzorgingstehuizen zijn gesloten en het aantal bedden in verpleeghuizen en GGz-instellingen is teruggebracht. De stijging in de vraag naar ondersteuning en hulp zet nog altijd door, mede door de

invoering van het landelijke abonnementstarief Wmo begin 2019. Cliënten betalen voor voorzieningen uit de Wmo een maximale eigen bijdrage van 19 euro per maand. De eigen bijdrage geldt bij een of meerdere voorzieningen en is niet meer afhankelijk van inkomen en vermogen. Door al deze ontwikkelingen hebben we de kosten binnen het sociaal domein zien stijgen.

UITGAVEN (in miljoenen)

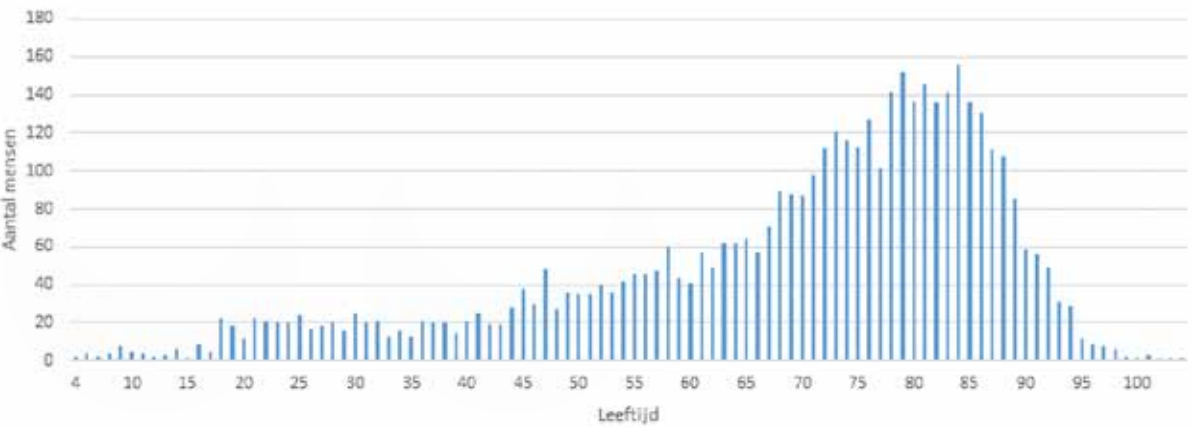

LEEFTIJDOPBOUW GEMEENTE OOSTERHOUT (2015-2025)

	2015	2020	2025	2030	2015-2020	2020-2025	2025-2030
0 - 4 JAAR	2.529	2.735	3.200	3.470	8%	17%	8%
5 - 19 JAAR	9.213	9.017	9.190	9.430	-2%	2%	3%
20 - 44 JAAR	14.784	15.225	17.040	16.520	3%	12%	-3%
45- 64 JAAR	16.269	16.442	16.200	15.270	1%	-1%	-6%
65 - 74 JAAR	6.591	7.335	7.110	7.610	11%	-3%	7%
75 - 85 JAAR	3.371	3.992	5.040	5.460	18%	26%	8%
85+ JAAR	1.036	1.244	1.630	2.020	20%	31%	24%
TOTAAL	53.793	55.990	59.410	59.780	8%	6%	1%

Bron: team Informatie, Innovatie en Beheer (IIB)

LEEFTIJDVERDELING WMO GEBRUIKERS OOSTERHOUT

Bron: team Informatie, Innovatie en Beheer (IIB)

Waar willen we naar toe? Naar de voorkant

Wat we belangrijk vinden

We willen dat het goed gaat met de inwoners van Oosterhout. We vinden we het belangrijk dat inwoners een waardevol bestaan kunnen opbouwen, hierin eigen keuzes kunnen maken en veerkrachtig zijn wanneer het leven (even) tegenzit. Met veerkracht worden inwoners minder snel uit het veld geslagen door de hobbels in het leven. Zij putten kracht uit zichzelf en vinden oplossingen in de eigen directe omgeving. Ze weten ook tijdig aan de bel te trekken wanneer er meer nodig is. Dan bieden we vanuit het sociaal domein ondersteuning en hulp. We stimuleren verbondenheid en samenredzaamheid. Daarin zien we de sleutel om welzijn en veerkracht van inwoners te vergroten.

In onze toekomstvisie staat omschreven dat in 2030 "Oosterhout bestaat uit groepen mensen die op sociaal, cultureel of economisch gebied van elkaar verschillen. Die verschillen worden geaccepteerd...Jong en oud kennen elkaar in de wijk en bieden een helpende hand als dat nodig is. Inwoners zetten samen met de gemeente de schouders onder een samenleving waarin iedereen zich gerespecteerd voelt en uitgenodigd voelt om betrokken te zijn." (Oosterhout 2030, 2018, pag. 61)

Met bovenstaande hebben we de wens geformuleerd voor meer verbondenheid en samenredzaamheid. Verbondenheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar kennen, begaan zijn met elkaar en naar elkaar omkijken. Samenredzaamheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar de helpende hand bieden als dat nodig is. Dit zijn de twee waarden die we centraal stellen binnen het sociaal domein. We richten ons op het samen in het samenleven in Oosterhout. Deze waarden vertalen we naar het motto "Meer voor Elkaar".

Met het centraal stellen van samen in deze visie vestigen we de aandacht op de positieve maatschappelijke effecten van 'meer voor elkaar'. Verbondenheid en samenredzaamheid zorgen namelijk voor meer inwoners die:

- zich fysiek, mentaal en emotioneel gezond voelen (positieve gezondheid)
- die met het heft in eigen handen vorm kunnen geven aan hun leven (eigen regie)
- sociaal en betrokken zijn en een bijdrage willen leveren in de gemeenschap

De beweging naar de voorkant

De transformatie van het Sociaal Domein beoogt een 'beweging naar de voorkant'. De 'voorkant' verwijst naar de vroegtijdige inzet van ondersteuning voordat problemen serieus beginnen te worden en naar het 'voorliggend veld': een veelgebruikte term voor het aanbod van vrij toegankelijke voorzieningen. Zo veel mogelijk en zo vroeg mogelijk problemen opvangen en oplossen in de eigen directe omgeving en/of met inzet van (vrij toegankelijke) voorzieningen in de stad. Op deze wijze vermindert de druk op de niet-vrij toegankelijke voorzieningen. Dat is de kern van wat we willen bereiken.

Achtergrond en literatuur: het maatschappelijke effect van verbondenheid

Verbondenheid en samenredzaamheid zijn geen nieuwe waarden binnen het sociaal domein. Met de verschuiving van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving verwachten we al jaren van mensen dat zij in toenemende mate zorgen voor elkaar. Deze wens en verwachting is in grote mate ingegeven en versterkt door de noodzaak om zorgkosten te verminderen. De idealen van de participatiesamenleving staan op gespannen voet met de individualisering van de samenleving. Mensen zijn steeds meer als individu in plaats van als groep in de samenleving komen te staan. Men is steeds meer op zichzelf gericht waarbij eigen behoeften en wensen leidend zijn geworden. Tegelijkertijd zien we ook een opkomende behoefte naar meer verbinding, betekenis en zingeving bij individuen.

Uit onderzoek naar de gezondste plekken op aarde, de zogenoemde 'blue zones', blijkt dat verbinding, betekenis en zingeving van belang zijn voor een lang en gezond leven. De mensen in blue zones zijn erg sociaal en sterk betrokken bij de maatschappij. Ze hebben dagelijks contact met familie, vrienden of mensen in hun geloofsgemeenschap. Die verbinding draagt er aan bij dat mensen fysiek en mentaal gezond zijn en blijven. (<https://iph.nl/nederland-straks-een-blue-zone/>)

Ook Nederlands onderzoek wijst deze kant op. In het wetenschappelijke artikel *Het belang van sociale cohesie en sociaal kapitaal in de buurt voor het welzijn van ouderen* (Cramm e.a., 2013) is de conclusie dat "sociaal kapitaal (het verkrijgen van ondersteuning via informele relaties, zoals van burens) en sociale cohesie (onderlinge relaties tussen buurtgenoten)" een positieve bijdrage leveren aan het welzijn van ouderen. "De resultaten van dit onderzoek ondersteunen het belang van het sociaal kapitaal van individuen, maar ook van het sociaal kapitaal van de hele buurt en de sociale cohesie tussen buurtgenoten."

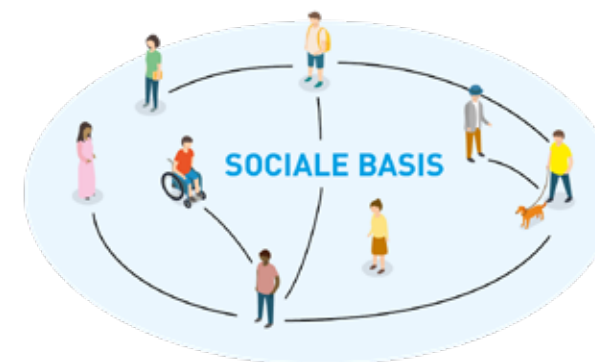
In *De invloed en effecten van sociale samenhang* (2008) geeft het Verwey-Jonker instituut een overzicht van enkele relevante wetenschappelijke publicaties op het onderwerp. De aangehaalde onderzoeken in dit overzicht wijzen uit dat het vergroten van de sociale samenhang een positieve invloed heeft op de fysieke en mentale gezondheid van mensen. Daarnaast heeft sociale cohesie positieve effecten op leefbaarheid en (ervaren) veiligheid.

Ondersteuning en hulp binnen het sociaal domein

Wat we willen doen

- het vergroten van welzijn en welbevinden van inwoners;
- het verrijken en versterken van de sociale basis;
- preventie in de vorm van vrij toegankelijke vormen van ondersteuning en hulp, zodat zo veel mogelijk wordt voorkomen dat problemen ontstaan of groter en complexer worden;
- het verminderen van de druk op de niet-vrij toegankelijke voorzieningen.

In verbondenheid en samenredzaamheid zien we de sleutel om welzijn en veerkracht bij inwoners te vergroten. Een samenleving met een sterk gevoel van onderlinge verbondenheid en samenredzaamheid heeft een rijke sociale basis. De sociale basis bestaat uit de sociale verbanden en informele netwerken tussen inwoners.

Voor de sociale basis zijn brede maatschappelijke voorzieningen belangrijk. Dit zijn (particuliere en (semi-)publieke) voorzieningen die voor alle inwoners beschikbaar en toegankelijk zijn en die voor alle inwoners van toegevoegde waarde kunnen zijn. Voorbeelden van

brede maatschappelijke voorzieningen zijn de bibliotheek, verenigingen, culturele centra en stichtingen. Binnen het rijke verenigingsleven in Oosterhout bijvoorbeeld komen veel inwoners met elkaar in contact, ontstaan kennissenkringen en vriendschappen.

Een deel van de groep inwoners die we zien binnen het sociaal domein missen door omstandigheden aansluiting met de sociale basis en vinden hun weg niet naar de brede maatschappelijke voorzieningen. Ze hebben een klein netwerk en kennen weinig tot geen mensen bij wie ze terecht kunnen voor een luisterend oor, advies en hulp. Het lukt veel van hen niet om zelf meer aansluiting te vinden en een eigen netwerk op te bouwen. Hier helpen we bij (voor een voorbeeld zie pagina 12).

Als het gaat om ondersteuning en hulp binnen het sociaal domein maken we onderscheid tussen vrij toegankelijke en niet-vrij toegankelijke voorzieningen. Van de eerste categorie voorzieningen kunnen inwoners gebruik maken zonder dat een indicatie, verwijzing of diagnose nodig is. Voorbeelden van vrij toegankelijke voorzieningen zijn het algemeen maatschappelijk werk, inloop De Pastorie, begeleiding op Floralia Park en BeweegSaam. Bij niet-vrij toegankelijke voorzieningen wordt er altijd allereerst samen met de inwoner onderzoek gedaan naar de hulpvraag waarna een officieel besluit (beschikking), verwijzing of diagnose volgt. Voorbeelden van niet-vrij toegankelijke voorzieningen zijn ambulante (jeugd) begeleiding of hulp bij het huishouden (HbH).

Vanuit het oogpunt van preventie genieten vrij toegankelijke voorzieningen, vanwege het laagdrempelige karakter, de voorkeur boven niet-vrij toegankelijke voorzieningen. Door de inzet van vrij toegankelijke voorzieningen kunnen we inwoners in een vroeger stadium ondersteuning bieden. Zo kunnen we voorkomen dat problemen ontstaan, steeds groter worden en escaleren (voor een voorbeeld zie pagina 13).

Door voorzieningen laagdrempelig te organiseren willen we verlegenheid en schaamte om een hulpvraag te stellen zo veel mogelijk wegnemen bij inwoners, zodat deze gevoelens hen niet in de weg staan om vroegtijdig aan de bel te trekken. Vrij toegankelijke ondersteuning biedt ook ruimte aan inwoners met lichtere hulpvragen waarbij de problematiek (net) niet groot genoeg is voor een indicatie. Dit kan bijvoorbeeld spelen bij vragen rondom gevoelens van eenzaamheid. Als laatste biedt een vrij toegankelijk aanbod ruimte aan inwoners met een kwetsbaarheid en/of problematiek die (nog) geen concrete hulpvraag willen of kunnen formuleren, maar waar verergering van de situatie wel degelijk een risico is (zorgmijders).

Uitgangspunten voor ondersteuning en hulp

1. Eigen kracht

Bij het bieden van ondersteuning en hulp aan inwoners met een hulpvraag gaan we uit van eigen kracht. We kijken wat de mogelijkheden zijn van inwoners om binnen het eigen vermogen problemen aan te pakken en op te lossen. We zien wat een persoon wel kan. Met eigen kracht als uitgangspunt hebben we echter ook oog voor de grenzen die hieraan zitten. Cognitieve vaardigheden en mentale belasting hebben invloed op in hoeverre een persoon in staat is problemen zelfstandig aan te pakken. Ook kan soms een steuntje in de rug op 1 onderdeel in het leven nodig zijn om op andere onderdelen wel op eigen kracht verder te kunnen.

2. De kracht van de directe omgeving

Met de directe omgeving bedoelen we het eigen netwerk van de inwoner in een kwetsbare situatie of met een hulpvraag. Maar met de eigen directe omgeving bedoelen we ook de vrij toegankelijke voorzieningen in de buurt, wijk en stad en de brede maatschappelijke voorzieningen. Juist voor inwoners met een klein netwerk en weinig tot geen sociale contacten kunnen deze voorzieningen in de buurt veel betekenen.

3. De kracht van betekenisvol meedoen in de samenleving

Betekenisvol meedoen in de samenleving draagt bij aan het gevoel dat je 'er toe doet', dat je gezien wordt en ook gemist als je er niet bent. Daarom stimuleren we meedoen vanuit het sociaal domein (voor een voorbeeld zie pagina 14).

"Soms kun je je leven niet meer goed overzien. Het voelt aan als een enorme berg. Als je ook nog het gevoel hebt die berg totaal alleen te moeten beklimmen...lijkt het beklimmen van die berg onbegonnen werk en durf je misschien niet eens meer een stap te zetten."

*Judith, 46 jaar,
inwonster Oosterhout*

Voorbeeld:

Het vergroten van welzijn en het versterken van de sociale basis

Man is gepensioneerd. Veel vrienden en kennissen zijn in de loop van de tijd uit beeld geraakt of overleden. Zijn vrouw is onlangs overleden en zijn fysieke gezondheid gaat achteruit. Hij komt bij de gemeente omdat het hem niet goed lukt om zelf het huishouden helemaal bij te houden.

We kunnen hem enkel de indicatie geven voor de maatwerkvoorziening hulp bij het huishouden (HbH) en zorgen dat de medewerker HbH netjes de huishoudelijke taken doet die meneer niet meer kan....Of we kunnen in lijn met de visie een stapje verder gaan en in samenwerking met de medewerker HbH het welzijn van deze meneer in de gaten houden.

De medewerker HbH komt erachter dat meneer heel vaak de avondmaaltijd overslaat. In gesprek blijkt dat meneer helemaal nooit heeft hoeven koken in zijn leven en eigenlijk niet weet hoe dat moet. De medewerker HbH bespreekt de zorg met meneer en met een medewerker van Sociaal Domein Uitvoering. Samen krijgen ze meneer enthousiast voor de cursus 'Koken voor Mannen'. Meneer leert de basisvaardigheden voor het bereiden van een gezonde avondmaaltijd. Hij ontmoet bovendien stadsgenoten. Tijdens de cursus raakt hij aan de praat over zijn oude hobby jeu de boule. Samen met een mede-cursist besluit hij eens een kijkje te nemen le Cochonnet.

- *Op 1 april 2020 is het nieuwe contract HbH ingegaan. Hierin is, vooruitlopend op maar geheel in lijn met de visie, nadrukkelijk de opdracht tot signalering opgenomen. De zorgaanbieder en de uitvoerende medewerkers HbH houden het algemene welzijn van de cliënt in de gaten. Bij signalen zorgt de zorgaanbieder voor afstemming met de relevante personen en partijen rondom de cliënt.*
- *Surplus organiseert vanuit het welzijnswerk sinds het voorjaar 2018 de cursus Koken voor Mannen in het Activiteitscentrum Dommelbergen. Het is een voorbeeld hoe vanuit het welzijnswerk gewerkt wordt aan preventie en gezondheid, waarbij het sociale component van de cursus in de praktijk soms net zo belangrijk kan zijn.*

Voorbeeld:

Preventie door vrij toegankelijke vormen van ondersteuning

Moeder van twee kinderen heeft een lange geschiedenis van GGZ behandelingen. Verschillende therapieën heeft ze ondergaan en ze is de tel kwijt hoeveel behandelaars ze in haar leven voorbij heeft zien komen. In de laatste paar jaar heeft ze moeten leren dat de psychische kwetsbaarheid iets is dat zij haar hele leven meedraagt. Dat het niet weg gaat. Tot haar grote verdriet is ze volledig afgekeurd door het UWV. Maar ze ziet ook wel in dat de druk van een betaalde baan te veel van haar zou vragen.

In het behandeltraject dat ze binnenkort afsluit, geeft de behandelaar aan dat het goed zou zijn om met de gemeente in gesprek te gaan over begeleiding en dagbesteding. Haar geestelijke gezondheidstoestand is gestabiliseerd, maar om dit vast te houden, moet ze blijvend werken aan structuur. Ze wil zelf ook graag 'iets om handen hebben'. Maar het idee om bij de gemeente weer heel haar verhaal te moeten doen en de spanning dat de gemeente vervolgens moet beslissen. Dat ziet ze niet zitten. Ze denkt: "het gaat nu redelijk, ik red het zelf wel".

In deze situatie komt mevrouw met haar twee kinderen niet bij ons in beeld. Wellicht redt mevrouw het inderdaad zelf, maar wat gebeurt er bij een terugval? GGZ behandeling is niet snel opgestart....Of we bieden in lijn met de visie een laagdrempelig alternatief in de vorm van bijvoorbeeld Floralia.

De behandelaar schakelt met de praktijkondersteuner GGZ die de vrij toegankelijke voorzieningen in Oosterhout goed kent. Zo komt mevrouw bij Floralia, een plek waar professionele begeleiders haar zien en horen. Omdat mevrouw een spannende fase ingaat nu het behandeltraject wordt afgesloten, is er vanuit de huisartsenpraktijk ook extra aandacht voor de kinderen. De praktijkondersteuner Jeugd gaat met de kinderen in gesprek. Na het horen over de KOPP (kinderen van ouders met psychische problemen) doe-praat groep, willen de kinderen zich daar wel voor opgeven. Door haar activiteiten bij Floralia groeit het zelfvertrouwen van moeder. Ze besluit de stap te zetten en Floralia 'in te ruilen' voor regulier vrijwilligerswerk bij Crataegus. Ze durft de stap te zetten omdat ze weet dat de deur bij Floralia open blijft.

- *Sinds een aantal jaar hebben we enkele vrij toegankelijke dagbestedingslocaties. Met onder andere de pilot op Floralia Park wilden we zien hoe dit soort laagdrempelige voorzieningen in de praktijk zouden kunnen werken. Op basis van de goede ervaringen en de richting van deze visie gaan we door met het verder ontwikkelen en realiseren van meer van dit soort vrij toegankelijke voorzieningen.**
- *Maatschappelijke partners zoals Indigo, MEE en Surplus verzorgen vanuit het welzijnswerk trainingen/workshops voor inwoners waarvan familieleden te maken hebben met een stoornis, beperking of ziekte. Bijvoorbeeld voor ouders met volwassen kinderen met autisme, voor familieleden van iemand met dementie, voor broertjes en/of zusjes van een kind met een beperking, voor kinderen van ouders met psychische problemen. De trainingen zijn bedoeld om te leren omgaan met de situatie. Het is een voorbeeld hoe vanuit het welzijnswerk gewerkt wordt aan veerkracht. Inwoners kunnen gratis deelnemen. Wij betalen we deze kosten.*

* onder voorbehoud van positieve besluitvorming. Het beleidsplan Toekomst van dagbesteding en begeleiding zal gelijktijdig met deze visie ter besluitvorming worden aangeboden aan de gemeenteraad.

Voorbeeld:

Betekenisvol meedoen, vrijwilligers tour Oosterhout

Inwonerster was administratief medewerker. Op uitzendbasis werkte ze bij verschillende kantoren. Tijdens de economische crisis van 2008 droogde het werk op. Uitzendbureaus hadden geen klussen meer voor haar en solliciteren was hopeloos. Zelden werd ze uitgenodigd voor een gesprek. Op de meeste sollicitatiebrieven volgde een afwijzing. Soms ontving ze zelfs helemaal geen reactie op een sollicitatiebrief. De maximale ww-periode liep af en sinds die tijd zit ze in de bijstand. Ze gelooft niet meer dat ze ooit nog aan de bak komt. Wie zit er nu nog op haar te wachten? Ze vindt het soms wel pijnlijk. Ze had zo graag een beter voorbeeld willen zijn voor haar twee dochters.

Door de grote afstand tot de arbeidsmarkt in combinatie met beperkte werkervaring en lage scholing, is de kans op uitstroom uit de uitkering klein. Op basis hiervan kunnen we de keuze maken om minimaal te investeren in activering en re-integratie...of we bieden in lijn met de visie wel ondersteuning zodat mevrouw weer de mogelijkheden ziet van betekenisvol meedoen.

Mevrouw wordt door haar nieuwe klantmanager uitgenodigd voor een gesprek. Ze vindt het wel spannend. Ze heeft al een tijd niemand van de gemeente gesproken. In het gesprek praten zij en de klantmanager over het kantoorwerk dat ze heeft gedaan, over haar interesses, eventuele hobby's en wat ze zoal doet op een dag. Ze vertelt dat ze graag het huis netjes en schoon heeft. Elke ochtend is ze wel aan het poetsen. De rest van de dag kijkt ze een beetje tv en wacht ze tot haar kinderen thuis komen van school. De klantmanager geeft aan dat ze een vrijwilligers tour door Oosterhout organiseert om te kijken bij verschillende organisaties die wel wat extra vrijwilligers kunnen gebruiken. Mevrouw gaat mee op tour. Bij ieder bezoekje in de weken die volgen, ziet mevrouw het steeds meer zitten om inderdaad iets van vrijwilligerswerk op te pakken. De volgende keer zullen ze langsgaan bij het MEK. 'Misschien is dit wel iets voor mij!'

- *In 2019 heeft de gemeenteraad het beleidsplan Participatiewet 2019 Re-integratie en activering vastgesteld. In het beleidsplan vormt, vooruitlopend op maar geheel in lijn met de visie, activering via vrijwilligerswerk een belangrijk instrument voor uitkeringsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Op basis van het plan wordt hier extra op ingezet. In een activeringstraject draait het om het terugwinnen van het gevoel van eigen kunnen. Om het weer gezien, gehoord en gewaardeerd worden. Het is hiermee een voorbeeld hoe we in de praktijk invulling geven aan het uitgangspunt betekenisvol meedoen.*

Achtergrond en literatuur: bestaanszekerheid, eigen kracht en betekenisvolle participatie

Bestaanszekerheid

Aansluiting op de sociale basis en het opbouwen van een waardevol bestaan is het meest kansrijk als aan een bepaalde mate van bestaanszekerheid is voldaan: zekerheid ten aanzien van wonen en inkomen. “Dwars door het domein van zorg en ondersteuning... dendert het vraagstuk van armoede, stress [en] [woon]onzekerheid” (*De staat van het sociaal domein*, VNG, 2019, p. 22). Dit wringt, vooral omdat bestaanszekerheid voor een groot deel buiten de gemeentelijke invloedssfeer ligt. “Eigenlijk speelt [de gemeente] slechts een geringe rol als het om zekerheden in het leven gaat, namelijk alleen aan het eind van de lijn als het bij mensen ‘fout is gegaan’: bij minimabeleid, bijzondere bijstand, schuldhulpverlening, uitkeringen en re-integratie. De basis om bestaanszekerheid mogelijk te maken gaat buiten hen om: die ligt op het terrein van de Belastingdienst en zijn toeslagen, op dat van de SVB en het UWV, van het pensioenstelsel en de economische conjunctuur, van betaalbare en beschikbare woningen (sociaal, maar ook koopwoningen voor het middensegment), etc. De sturingsmogelijkheden van gemeenten zijn hier beperkt.” (*De staat van het sociaal domein*, VNG, 2019, pag. 23). Stress door het ontbreken van bestaanszekerheid heeft gevolgen voor de zelfredzaamheid van inwoners.

Eigen kracht en zelfredzaamheid

In de afgelopen jaren ligt in beleid en uitvoering binnen het sociaal domein grote nadruk op eigen kracht en zelfredzaamheid. Bij deze termen draait het vaak om het nemen van de eigen verantwoordelijkheid.

Het is echter belangrijk om stil te staan bij het volgende. Het komt er vaak op neer dat er juist bij inwoners in situaties van kwetsbaarheid een grotere nadruk wordt gelegd op eigen verantwoordelijkheid. Er wordt dan van een inwoner gevraagd te varen op eigen kracht en het eigen netwerk aan te spreken (dan wel te creëren). De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid schrijft hierover het volgende: “Lang niet alle burgers zijn onder alle omstandigheden hiertoe in staat. Er bestaat een behoorlijk verschil tussen wat van burgers wordt verwacht en wat zij daadwerkelijk aankunnen. De groep voor wie de eisen soms te hoog gegrepen zijn, is niet beperkt tot een kleine groep ‘kwetsbaren’ zoals mensen met een laag IQ. Ook mensen met een goede opleiding en een goede maatschappelijke positie kunnen in situaties verzeild raken waarin hun redzaamheid ontoereikend is” (*Weten is nog geen doen*, 2017, pag. 9). Dit zijn vaak situaties waarin het leven tegenzit, een stukje veiligheid in het geding is of een stukje bestaanszekerheid verdwijnt. De problemen en

de stress die dit veroorzaakt, zetten het mentale vermogen onder druk. De complexiteit van de huidige samenleving, zoals ingewikkelde overheidsbureaucratie en de rappe digitalisering, kunnen die druk nog verder doen stijgen. Onder deze omstandigheden wordt het vermogen tot rationeel en gecontroleerd handelen aangetast. Als gevolg hiervan denken mensen minder lang na over beslissingen, laten zij zich sterker leiden door acute problemen en neemt de zelfcontrole af. Juist in deze situaties kunnen mensen een steuntje in de rug gebruiken, terwijl ze worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid.

Betekenisvolle participatie (meedoen)

Onderzoek toont aan dat er een verband bestaat tussen betekenisvolle participatie en individueel welzijn. Actieve deelname aan het maatschappelijk leven draagt bij aan het welbevinden van mensen. Participatie op terreinen die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling, het welzijn van anderen of maatschappelijke doelen gaat samen met een hoger individueel welzijn en andersom. (*Vitaliteit van buurten en maatschappelijke veerkracht*, VNG-KING, 2016) Voorbeelden van betekenisvolle participatie zijn het verrichten van betaald werk, het volgen van een opleiding, het doen van vrijwilligerswerk, deelnemen aan verenigingsleven en het bieden van burenhulp.

In het licht van eigen regie en eigen verantwoordelijkheid zit het hebben van een betaalde baan op het hoogste niveau van betekenisvolle participatie. Studies tonen aan dat het hebben van een betaalde baan een positieve invloed heeft. “Werk heeft...naast het genereren van inkomen ook een aantal latente voordelen die belangrijk zijn voor het welbevinden van individuen, zoals tijdschikking, sociale integratie, zelfontplooiing en de ontwikkeling van competenties en vaardigheden. Valt het werk weg...dan heeft dit negatieve gevolgen voor het welbevinden van mensen.” (*Werk, zaligmakend of ziekmakend?*, WRR, 2020, pag. 11) Werkloosheid schaadt het individuele welzijn. Het heeft met name een negatief effect op de psychische en mentale gezondheid. “Zo hebben mensen die werkloos zijn geworden, vaker last van depressies dan werkenden, en hebben werklozen die weer aan het werk zijn gegaan, minder last van depressies dan degenen die werkloos zijn gebleven.” (*Werk, zaligmakend of ziekmakend?*, WRR, 2020, pag. 12). Recent onderzoek van het Centraal Planbureau wijst eenzelfde kant op: “Mensen met een arbeidsbeperking doen minder vaak een beroep op geestelijke gezondheidszorg en Wmo-ondersteuning als ze werk hebben. Ook neemt het risico op crimineel gedrag af.” (*De brede baten van werk*, CPB, 2020, pag. 4)

6

Integraal samenwerken

Wat we willen zijn

- **Integraal, waarbij we in de samenwerking effectief te werk gaan om de inwoner snel de beste combinatie van ondersteuning en hulp te bieden;**
- **Proactief, waarbij we erop af gaan als we zien of signalen ontvangen dat er onder het oppervlak wat (meer) aan de hand is.**

Integraliteit gaat over een brede blik op de hulpvraag van de inwoner. Als professional kijk je niet alleen naar het probleem dat vanuit eigen kennis en ervaring kan worden opgepakt. Je hebt ook oog voor eventuele andere problematiek en voor hoe problemen met elkaar verweven kunnen zijn. Integraliteit gaat ook over samenwerken. Een houding en manier van werken, waarbij je gezamenlijk streeft naar een aanpak waarin de inzet van verschillende professionals en trajecten elkaar aanvullen en versterken. Integraliteit vraagt extra inspanning. Het vraagt van professionals om uit de eigen comfortabele zone van kennis en ervaring te stappen. Soms kunnen in een casus de uitgangspunten van de verschillende wetten met elkaar botsen. Niet alleen verschillende regels, maar ook professionele oordelen en persoonlijke meningen kunnen botsen. Integraliteit vraagt dat professionals de moeilijke discussie niet uit de weg gaan en toch tot een gezamenlijke aanpak komen.

Sinds 2015 hebben we stappen gezet om te komen tot meer integraliteit. Het heeft een plek gekregen in zo goed als al onze beleidsdocumenten en contracten met maatschappelijke partners. We hebben onze organisatie erop aangepast door het vormen van twee nieuwe teams. In de praktijk wordt er steeds gezocht naar passende samenwerkingsvormen om de integraliteit te bevorderen. Pilots als ‘regelvrij integraal sociaal domein’ en het werk van de onlangs aangestelde gemeentelijke procesregisseurs bieden inzicht in de kansen om integraal werken te versterken en leggen de eventuele knelpunten bloot.

Als het gaat om meer integraliteit richten we ons niet alleen op de samenwerking binnen de eigen gemeentelijke organisatie, maar ook op de samenwerking met onze maatschappelijke partners. Zij zijn vaak de partijen die vanuit een gemeentelijke opdracht in de praktijk vorm en inhoud geven aan de voorzieningen in het sociaal domein. De visie en de daaruit voortvloeiende uitgangspunten dragen ertoe bij dat ondersteuning en hulp vanuit verschillende hoeken op elkaar aansluit, vloeiend in elkaar overloopt, elkaar aanvult en versterkt.

Naar één integrale toegang

Binnen de gemeente hebben we nu nog verschillende ‘loketten’ waar inwoners zich kunnen melden met hun vragen op het gebied van het sociaal domein. Het streven is om begin 2021 te starten met één integrale toegang waar inwoners terecht kunnen. Dit is duidelijker voor de inwoner. Bovendien overzien we sneller als er problematiek speelt op verschillende domeinen. In het beleidsplan Toegang (in ontwikkeling) wordt de inrichting van één integrale toegang concreter uitgewerkt.

Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein

Vanaf naar verwachting 1 januari 2022 is het door invoering van de Wet aanpak meervoudige problematiek beter mogelijk om binnen het sociaal domein gegevens uit te wisselen tussen instanties en partijen. Gegevensuitwisseling blijkt in de praktijk soms een struikelblok om integrale ondersteuning snel van de grond te krijgen. We zijn vooruitlopend op deze wet met partners in gesprek hoe we al in de geest van deze wet gegevens met elkaar kunnen delen.

Naast integraal werken we ook proactief. We bieden een uitgestoken hand aan inwoners waarbij we zien of signalen ontvangen dat er onder het oppervlak wat aan de hand is. Als de inwoner hier nog niet toe in staat is, bieden we een steuntje in de rug bij het inzichtelijk maken van de problematiek en het formuleren van de hulpvraag.

Voorbeeld

Vanuit verschillende wetten een andere blik op dezelfde casus

Vanuit de Wmo en de Jeugdwet hechten we veel waarde aan de ondersteuning en hulp die vanuit het sociale netwerk wordt geboden. Door wetsartikelen over bijvoorbeeld de kostendelersnorm en het voeren van een gezamenlijke huishouding kan vanuit de Participatiewet met een hele andere bril naar dezelfde situatie gekeken worden.

Een gezin met gescheiden ouders. Vader komt veelvuldig over de vloer omdat moeder psychische problemen heeft. Zij heeft grote moeite het huishouden draaiende te houden en goed voor de kinderen te zorgen. Meerdere keren per week komt vader langs met boodschappen. Hij kookt, eet mee en helpt de kinderen mee naar bed brengen. Soms blijft hij ook wel eens slapen als hij merkt dat zijn ex-partner wat onrustiger is dan normaal.

Kijkend vanuit de Jeugdwet: vader zorgt voor stabiliteit in het gezin. Hij waakt over de veiligheid en gezondheid van zijn kinderen. Hij probeert zijn ex-partner in het zadel te houden, zodat zij er ook op haar manier voor haar kinderen kan zijn.

Kijkend vanuit de Participatiewet: meneer en mevrouw ontvangen ieder een eigen bijstandsuitkering. Maar de woonsituatie van meneer is onduidelijk. Hij zegt particulier een kamer te huren. Hij heeft een huurovereenkomst als bewijs, maar er zijn wel vraagtekens bij de werkelijke woon- en verblijfplaats van meneer. Hij is vader van de kinderen. Is hier niet eigenlijk sprake van een gezamenlijke huishouding? En ontvangen ze daardoor niet te veel uitkering?

Hoe kom je als professional nader tot elkaar als je vanuit verschillend perspectief naar dezelfde casus kijkt en daardoor je oordeel en handelen ver uit elkaar dreigt te lopen?

In de pilot 'regelvrij integraal sociaal domein' hanteren we de methode van de omgekeerde toets. Met deze methode gaan we steeds terug naar de bedoeling van de wetten binnen het sociaal domein. Past ons handelen en de besluiten die we willen nemen binnen die bedoeling? Zo ja, dan benutten we de maximale ruimte binnen de regels om integraal maatwerk te leveren en indien nodig doorbraken te forceren.

In een casus zoals deze is er overleg tussen de betrokken professionals. Professionals bespreken samen met het gezin welke doelen het gezin wil bereiken. Hier kan bijvoorbeeld uitkomen dat het gezin het beste gebaat is met een stabiele geestelijk gezondheidstoestand van moeder. Vanuit de verschillende wetten kan dit doel worden gelegitimeerd (Wmo: meer zelfredzaamheid moeder, Jeugd: versterking opvoedkundig klimaat in het gezin, moeder draagt weer meer zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding, Participatiewet: vanuit stabiliteit kan mevrouw stappen zetten richting activering en (op termijn) re-integratie). Met het gezamenlijk gedragen doel voor ogen komen professionals makkelijker tot een gezamenlijk plan van aanpak:

- *Na uitvraag blijkt dat meer ondersteuning gewenst is voor de psychische problemen van moeder. Nu vangt vader dit op, maar moeder heeft behoefte aan meer ondersteuning zodat er constructievere oplossingen komen voor haar psychiatrische problematiek. Mevrouw moet trouw blijven aan haar behandeling en medicatie. Ter ondersteuning hiervan wordt begeleiding ingezet. Doel is om in vier maanden meer stabiliteit te bereiken, in de geestelijke gezondheidstoestand van mevrouw en in haar huishouden.*
- *Aandacht voor kinderen vanuit POH Jeugd en deelname KOPP doe-praat groep. Kinderen worden meegenomen in de aard van de problematiek van moeder. Meer kennis voorkomt of vermindert onbegrip.*
- *Vader blijft nauw betrokken en helpen waar kan. Gedurende de looptijd van het plan van aanpak wordt het vermoeden van een gezamenlijke huishouding niet actief opgepakt.*

Achtergrond: het risico van 'verkokerd' werken

Het werken vanuit eigen kader, kennis en ervaring werkt goed en efficiënt bij enkelvoudige ondersteuningsvragen van inwoners. Het begint echter te schuren in casuïstiek waarin verschillende domeinen samenkomen. Het risico bestaat dat in dit soort casuïstiek niet wordt gesignaleerd dat verschillende domeinen samenkomen. De primaire focus van de professionals gaat dan uit naar de eigen expertise. Door gebrek aan kennis en onbekendheid in het netwerk kan er handelingsverlegenheid optreden.

Als de verwevenheid van problematiek wel wordt herkend, bestaat het risico dat elke professional in de zoektocht naar een integrale oplossing vanuit het eigen beleidskader en de daarbij behorende uitgangspunten redeneert. Het gemis van een gezamenlijke stip aan de horizon en het ontbreken van een gemeenschappelijke taal met een-

duidige begrippen en termen, kunnen het komen tot een integrale oplossing bemoeilijken. Hierbij kan ook onbegrip ontstaan over elkaars standpunten.

Bovenstaande geschetste situaties kunnen leiden tot inefficiënte inzet van gestapelde dure interventies. Ze kunnen ook leiden tot het omgekeerde. Vanuit het eigen instrumentarium wordt door professionals te lichte ondersteuning geboden, waardoor er lang wordt 'aangemodderd' en kosten onnodig hoog oplopen. In alle gevallen is de inwoner met een hulpvraag niet goed geholpen.

De sociale basis en de rol van de gemeente

“Oosterhout heeft de afgelopen bestuursperiodes fors geïnvesteerd in het bij de tijd houden van het voorzieningenniveau... Een nieuw theater- en bibliotheekgebouw, een vernieuwd recreatieoord, [et cetera]... Maar het gaat natuurlijk niet om gebouwen alleen. Nog veel belangrijker is het hoe die gebouwen worden gebruikt. Ze zijn een belangrijk middel om Oosterhouters bij elkaar te brengen; ze vormen – soms zelf letterlijk – het decor voor tal van maatschappelijke initiatieven; ze maken het mogelijk om, over beleidsterreinen heen, verbindingen te leggen. Onze insteek is dat wij ook in de komende bestuursperiode verder zullen gaan met het gericht inzetten van sport en cultuur om de sociale samenhang in de Oosterhoutse samenleving te versterken.” (*Samen op weg naar 2030*, bestuursakkoord 2018-2022, pag. 19).

Zoals uit bovenstaande blijkt, hebben we niet alleen vanuit het sociaal domein de ogen gericht op de sociale basis. Vanuit verschillende beleidsterreinen en gemeentelijke thema's kunnen we bijdragen aan en wordt er gewerkt aan het vergroten van verbondenheid en samenredzaamheid. Als gemeente pakken we hierin onze rol door te faciliteren, stimuleren, aan te jagen en erkenning en waardering te geven. Als gemeente richten we ons op hetgeen inwoners

verbindt. Te denken valt hierbij aan muziek, dans, beeldende kunst, sport en spel. Het gaat om alles waar inwoners enthousiast van raken en warm van worden. Dit alles kan een verbindende factor zijn dwars door de lagen van de bevolking heen.

Om deze kansen te zien, moeten we middenin de samenleving staan en moeten we goed zicht houden op wat er al gebeurt in de wijken en buurten van onze gemeente. Welke initiatieven en ideeën kunnen we stimuleren en faciliteren? Vanuit behoefte en vraag richten we voorzieningen in. Door meer vanuit de samenleving te organiseren en ons aanbod daarop aan te sluiten, komen de specifieke behoeften, waarden en mogelijkheden van mensen meer in beeld.

tegenkomen en spreken, en zich daardoor gemakkelijker tot elkaar wenden voor sociale (onder)steun(ing), informele hulp en zorg.” (*Vitaliteit van buurten en maatschappelijke veerkracht*, 2016, pag. 13) Het geheel aan diensten, voorzieningen, organisaties, verenigingen, stichtingen en instellingen dragen ertoe bij dat mensen betekenisvolle relaties met elkaar aan kunnen gaan.

Achtergrond en literatuur:

“Toegankelijke en kwalitatief hoogwaardige voorzieningen zijn een belangrijke randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de collectieve redzaamheid van inwoners... voorzieningen waaronder speelvoorzieningen en parken [dienen] als ontmoetingsplaats. Als er in een buurt voldoende, aantrekkelijke, plekken zijn waar verschillende groepen elkaar vanzelfsprekend treffen, kan sociaal vertrouwen en familiariteit ontstaan en kunnen eventuele negatieve groepsbeelden doorbroken worden...[kunnen] mensen elkaar vaker fysiek

Monitoring en financiële beheersbaarheid

In hoofdstuk 3 is ingegaan op de stijgende kosten in het sociaal domein. In dit hoofdstuk komt de financiële beheersbaarheid van deze stijgende kosten aan de orde. Maar allereerst wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de monitoring en effectmeting van de visie.

Voor het meten van de effecten van de richting die we kiezen in deze visie maken we zo veel mogelijk gebruik van beschikbare data uit al lopende onderzoeken. We maken gebruik van de volgende onderzoeken.

De Oosterhoutse Burgerijenquête en de Monitor Sociale Kracht

We organiseren jaarlijks de Oosterhoutse Burgerijenquête: een grootschalig onderzoek in de vorm van een inwonersenquête. In de enquête stellen we tal van vragen op een groot aantal thema's. Een aantal vragen zijn vanuit het perspectief van de visie SD interessant. Het gaat om de volgende vragen:

- Vindt u dat de gemeente bewoners voldoende stimuleert om meer voor elkaar te doen?
- Heeft u voldoende contacten met andere mensen?
- Voelt u zich wel eens eenzaam?
- Heeft u zich in de afgelopen 12 maanden ingezet voor anderen?
- Bent u in de afgelopen maanden actief geweest in een vereniging?
- Wilt u vrijwilligerswerk (blijven) doen?
- Welke vorm of vormen van burenhulp bent u, uit eigen beweging of als het u
- gevraagd wordt door een buurtbewoner, bereid te geven?
- Wanneer u hulp of zorg nodig heeft, kunt u dan op iemand terugvallen?

Voor de Monitor Sociale Kracht¹ worden inwoners elke twee jaar op wijk- en buurtniveau via een enquête bevraagd op enerzijds de woonomgeving (beleving

van de leefbaarheid en veiligheid in een woonkern, wijk of buurt en de collectieve redzaamheid of sociale samenhang) en anderzijds op de eigen persoonlijke situatie en de deelname aan de maatschappij (participatie, zelfredzaamheid, financiële zelfredzaamheid en de mate van eenzaamheid). We gebruiken de Monitor Sociale Kracht in combinatie met onderdelen/vragen uit de Burgerijenquête om de effecten te meten van onze inspanningen binnen het sociaal domein. Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat we vanuit deze onderzoeken niet direct de 1-op-1 invloed van beleidskeuzes vanuit het sociaal domein kunnen aantonen. Een veelvoud aan factoren heeft hier invloed op, waardoor het onmogelijk is eenduidig ontwikkelingen en trends toe te schrijven aan specifieke gemaakte keuzes in beleid.

De Brabantscan

Waar mogelijk vullen we het beeld dat we krijgen vanuit bovenstaande onderzoek aan met de Brabantscan: de gezondheidsmonitor van de gemeenten die wordt uitgevoerd door de GGD. In de scan worden de zes dimensies van Positieve Gezondheid gevolgd. De gezondheidsmonitor laat zien hoe op collectief niveau gescoord wordt op de zes dimensies. De data en onderzoeksresultaten kunnen we betrekken als deze actueel zijn. De GGD werkt met vier leeftijdsgroepen. Iedere groep wordt een maal in de vier jaar bevraagd.

Klantreis

We willen ook monitoren hoe we ervoor staan als het gaat om de integrale benadering en samenwerking. Dit doen we door de “klantreis” inzichtelijk te maken. Welk pad volgt een inwoner met een hulpvraag? En van welke voorzieningen en vormen van ondersteuning maakt hij onderweg gebruik? Leidt dat pad automatisch naar de kortste route? En wordt de inwoner op zijn pad niet van het kastje naar de muur gestuurd? Beweegt de inwoner zich steeds meer naar “de voorkant”? Het inzichtelijk maken van de klantreis staat in relatie met de financiële

beheersbaarheid. Hieronder wordt daar dieper op ingegaan.

Financiële beheersbaarheid

Als gevolg van de stijgende kosten is de opgave ‘financiële beheersbaarheid in het sociaal domein’ geformuleerd. Doel van deze opgave is het dempen en waar mogelijk terugdringen van de uitgaven binnen het sociaal domein. De visie haakt met het verrijken van de sociale basis en de inzet op preventie en meer integraliteit aan bij onze opgave financiële beheersbaarheid. Door monitoring vanuit drie perspectieven (niet-vrij toegankelijk, vrij toegankelijk en toegang) gaan we na of de druk op de niet-vrij toegankelijke voorzieningen daadwerkelijk afneemt.

In de visie SD staat de sociale basis centraal. In de combinatie brede maatschappelijke voorzieningen en de voorzieningen vanuit het sociaal domein versterken we de sociale basis. Dit moet resulteren in veerkrachtige inwoners die zo veel mogelijk met het heft in eigen handen om kunnen gaan met de uitdagingen en tegenslagen die horen bij het leven. Dit zou op termijn moeten leiden tot een afnemende vraag voor ondersteuning en hulp. Voorzieningen SD organiseren we daarnaast zo veel mogelijk vrij toegankelijk. Dit doen we met het oog op preventie: om te voorkomen dat problemen ontstaan, steeds groter worden en escaleren. Door preventie en de beweging naar de voorkant zijn zwaardere en duurdere vormen van (geïndiceerde) zorg niet of pas in een later stadium nodig. Ook dit zou de kosten op termijn moeten drukken. Als laatste verwachten we van meer integraliteit een dempende werking op de kosten (zie kader Het risico van ‘verkokerd’ werken op pagina 25).

Binnen ieder domein (Jeugd, Wmo en P-wet) is in de afgelopen jaren, samen met het team Informatie, Innovatie en Beheer (IIB, voorheen gegevensmanagement), gebouwd aan een monitor / dashboard. Elk dashboard geeft inzicht in de volume ontwikkelingen van de niet-vrij toegankelijke vormen van ondersteuning en hulp. In 2021 zetten we het ontwikkelen van deze afzonderlijke dashboards voort zodat beleid en uitvoering de volume ontwikkelingen nog beter kunnen volgen en op elk gewenst moment een ‘foto’ hebben van de druk op de niet-vrij toegankelijke vormen van ondersteuning en hulp. De ontwikkeling van een dashboard is nooit klaar en steeds kijken we in de dashboards wat beter kan. We gaan na waar we kunnen verfijnen (door een laag dieper te gaan in de eigen data) en waar we kunnen verrijken (door bijvoorbeeld gebruik te maken van externe data).

Ook zetten we analyses in van de samenhang tussen de informatie uit de verschillende dashboards. Zo komen we steeds een stapje verder en stelt het beleid en uitvoering steeds beter in staat de volume ontwikkelingen te duiden en die van context te voorzien op basis van ervaringen uit het veld en de maatschappelijke ontwikkelingen.

De volume ontwikkelingen en de noodzakelijke duiding hiervan geven ons inzicht. Op deze wijze kunnen we beter inschatten wat de oorzaken zijn van groei of daling. Gaat het om autonome ontwikkelingen waar we lokaal weinig invloed op hebben of gaat het om ontwikkelingen waar we wel degelijk op kunnen sturen en acties op uit kunnen zetten? Vroegtijdige signalering en juiste duiding stellen ons in staat eerder en beter bij te sturen.

Naast het doorontwikkelen van de dashboards voor de niet-vrij toegankelijke ondersteuning en hulp, zetten we in het kader van de financiële beheersbaarheid in op het monitoren van de vrij toegankelijke ondersteuning en hulp. Idealiter krijgt dit een plek binnen de bestaande dashboards. Voor het verkrijgen van meer inzicht in dit vrij toegankelijke stuk is het noodzakelijk dat steeds meer maatschappelijke partners die actief zijn op dit terrein gegevens delen met de gemeente. Als laatste bouwen we aan de monitoring van de toegang. Hier gaat het om de monitoring rondom het moment dat inwoners bij ons in beeld komen met een hulpvraag of probleem.

Door monitoring vanuit de drie hoeken krijgen we een beter beeld van de ‘klantreis’. Welk pad volgt een inwoner met een hulpvraag? En van welke voorzieningen en vormen van ondersteuning maakt hij onderweg gebruik? Leidt dat pad automatisch naar de kortste en goedkoopste route? De effecten van het beleid maken we dus zichtbaar, zodat we kunnen sturen en bijstellen.

Achtergrond en literatuur:

“De verandering in de organisatie van zorg, (arbeids)participatie en ondersteuning is...van een majeur niveau. Het is verleidelijk die van meet af aan te willen sturen, controleren en beheersen. Inmiddels weten we dat dat onmogelijk is en zelfs averechts kan uitpakken. De ontwikkeling in het sociaal domein heeft alle kenmerken van wat in de wetenschap bekend staat als “een complex en open systeem”, waarbinnen weliswaar verschillende fases van zelfordening en verandering optreden, maar die nooit helemaal te sturen, laat staan te voorspellen valt.” (*De staat van het sociaal domein*, VNG, 2019, pag. 7)

Preventie, wat levert het op?

Voorkomen dat problemen ontstaan of groter worden, dat moet op termijn wel besparingen opleveren. Het klinkt logisch, maar in hoeverre zijn de baten van preventie binnen het sociaal domein al bewezen? Het blijkt helaas niet eenvoudig om de opbrengsten van preventie duidelijk in beeld te brengen. “Onderzoekers die zich recent de vraag stelden of de daling of stijging in jeugdhulpgebruik bij gemeenten te verklaren valt uit de inzet van preventief jeugdbeleid, moesten het antwoord vooralsnog schuldig blijven. Niet alleen zou preventie zich pas over langere tijd kunnen uitbetalen, vooral was het ondoenlijk om uitspraken te doen over de causaliteitsrelatie. Het is de vraag of je een effect kunt toeschrijven aan de interventie van gemeenten... (Lorentz e.a., 2017)...Het leven van mensen is ... geen laboratorium waar causaliteit van interventies en effecten eenduidig voor handen zijn. En als er al zichtbare baten zijn, dan liggen die vaak eerder binnen een ander domein dan waar de kosten zijn gemaakt.” (*Tijdig en door-*

dacht, *Over preventie bij maatschappelijke opgaven en de rol van gemeenten*, VNG, 2018, pag. 16) Daarnaast speelt nog een probleem in bewijsvoering. “Wie een probleem voor wil zijn, weet nooit of zijn investeringen te weinig, te veel of precies genoeg zijn geweest. Blijft het probleem uit, dan had minder preventie wellicht volstaan; treedt het op, dan was meer preventie te verdedigen geweest, al blijft het onzeker of het probleem dan was uitgebleven.” (VNG, pag. 17)

Drie gemeenten in Oost-Brabant (Deurne, Helmond, Son en Breugel) hebben onlangs praktijkgericht onderzoek laten uitvoeren naar de effecten van preventieve inzet in het voorliggend veld. In dit onderzoek is gekeken naar het werk van onder andere wijk- en welzijnswerkers, consulenten, buurt- en jongerencoaches. De uitkomst van dit onderzoek: “sociaal-maatschappelijke problemen aanpakken door in te zetten op preventie, welzijnswerk dus, spaart ruim twee keer zo veel andere kosten uit.” (*Elke euro betaalt zich dubbel uit*, <https://www.sociaalwerknederland.nl/thema/politiek-lobby/nieuws/8615-elke-euro-betaalt-zich-dubbel-uit-levgroep-mkbas>). Het is echter niet duidelijk hoe in het onderzoek is omgegaan met de dilemma’s zoals hierboven omschreven.

Het blijkt dus lastig om de effecten van preventie goed in beeld te krijgen. Desalniettemin is het preventie-denken sterk aanwezig in het (landelijke) overheidsbeleid. Op grond van de Jeugdwet, de Wgs en de Wmo dienen gemeenten preventie een duidelijke plek te geven in beleidsplannen.

Literatuurlijst

Centraal Planbureau, De brede baten van werk, 2020

Cramm, Van Dijk en Nieboer, Het belang van sociale cohesie en sociaal kapitaal in de buurt voor het welzijn van ouderen, Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, 44, pag. 50–58, 2013

Gemeente Oosterhout

- *Oosterhout 2030, Een vooruitblik naar de toekomst van Oosterhout, 2018*
- *De Corona Impact Analyse Oosterhout 2020-2021, 2020*
- *Samen op weg naar 2030, bestuursakkoord 2018-2022*

Lorenz, Den Outer, Bosch, Van Huizen, Onderzoek preventie jeugdhulp, beleidsinformatie jeugdhulp, 2017

Verweij-Jonker Instituut, De invloed en effecten van sociale samenhang, verslag van een literatuur-verkenning, 2008

VNG

- *De staat van het sociaal domein, 2019*
- *Tijdig en doordacht, Over preventie bij maatschappelijke opgaven en de rol van gemeenten, 2018*

VNG-KING, Vitaliteit van buurten en maatschappelijke veerkracht, mogelijkheden en beperkingen van een vitale lokale samenleving, 2016

WRR

- *Weten is nog geen doen, een realistisch perspectief op redzaamheid, 2017*
- *Werk, zaligmakend of ziekmakend? De relatie tussen arbeid en gezondheid, 2020*

Kern van de visie op het sociaal domein

Met het sociaal domein bedoelen we alles wat we vanuit de gemeente doen op het gebied van werk, inkomen, welzijn, meedoen, leren, opvoeden en opgroeien op grond van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet, Participatiewet en de Wet Inburgering (per 1 juli 2021).

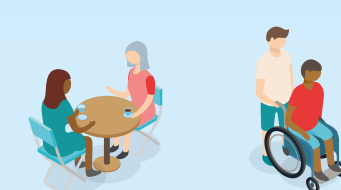
EIGEN KRACHT

Met oog voor de cognitieve vaardigheden van en mentale belasting bij de inwoner.

DE KRACHT VAN DE DIRECTE OMGEVING

Met aandacht voor de collectieve opdracht voor het versterken van de sociale basis.

DE KRACHT VAN BETEKENISVOL MEEDOEN

Waarbij we actief samen met de inwoner de kansen, mogelijkheden en toegevoegde waarde van de te zetten stappen op de participatieladder verkennen.

Verbondenheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar kennen, begaan zijn met elkaar en naar elkaar omkijken.

Samenredzaamheid verwijst naar een situatie waarin mensen elkaar de helpende hand bieden als dat nodig is

Een samenleving met een sterk gevoel van onderlinge verbondenheid en samenredzaamheid heeft **een rijke sociale basis**. De sociale basis bestaat uit **de sociale verbanden en informele netwerken** tussen inwoners.

Toelichting op de wetten binnen het sociaal domein

Wet maatschappelijke ondersteuning

In de wet (artikel 1.1.1) wordt onder maatschappelijke ondersteuning verstaan:

- Bevorderen van sociale samenhang, mantelzorg en vrijwilligerswerk, toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking, veiligheid en leefbaarheid in de gemeente, alsmede voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld.
- Ondersteunen van zelfredzaamheid en participatie van personen met een beperking of met chronische psychische of psychosociale problemen zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving
- Bieden van beschermd wonen en opvang.

Verwachte wijziging van de Wmo

De regering bereidt een wijziging voor van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (en enkele andere wetten) om een integrale en gecoördineerde aanpak bij meervoudige problematiek en de daarvoor benodigde gegevensverwerking beter mogelijk te maken. De wijziging heet kortweg de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein. Het wetsvoorstel voorziet in de wijziging van enkele bepalingen in de Wmo 2015 en de toevoeging van een paragraaf over integrale en gecoördineerde aanpak bij meervoudige problematiek. De regering kiest ervoor deze regeling in de Wmo 2015 op te nemen aangezien dit aansluit bij de brede opdracht die bij Wmo 2015 al is belegd bij het gemeentebestuur: zorg dragen voor maatschappelijke ondersteuning gericht op de participatie en zelfredzaamheid van haar burgers. Ook voorziet de Wmo 2015 reeds in mogelijkheden om burgers ondersteuning te bieden in de vorm van cliëntondersteuning op andere domeinen. De Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein is in maart 2020 ter consultatie aangeboden. De regering werkt ernaar toe om per 1 januari 2022 de wetswijzigingen in werking te laten treden.

Participatiewet

Naast een financieel vangnet is de Participatiewet bedoeld om zoveel mogelijk mensen, met en zonder arbeidsbeperking, weer aan de arbeidsmarkt en het maatschappelijk leven deel te laten nemen. Op grond van de Participatiewet kan:

- Ondersteuning worden geboden bij arbeidsinschakeling en re-integratie door middel van begeleiding, scholing, loonkostensubsidie en het aanbieden van werk in een beschutte omgeving;
- Inkomensondersteuning worden geboden (bijstand, IOAW, IOAZ en Bbz, bijzondere bijstand, individuele inkomens- en studietoeslag).

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Op 1 juli 2012 trad de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) in werking. De Wgs schrijft voor dat gemeenten moeten voorzien in een aanbod van schuldhulpverlening. Gemeenten zijn vrij om te bepalen hoe ze de schuldhulpverlening organiseren. Wel schrijft de wet voor dat er sprake moet zijn van integrale schuldhulpverlening. Deze aanpak liep in 2012 vooruit op de decentralisaties binnen het sociale domein. De Wgs schrijft tevens voor dat de gemeente in een beleidsplan onder meer vastlegt welke resultaten zij wil behalen, hoe zij de kwaliteit van de uitvoering borgt en wat de nagestreefde wachttijd is. Volgens de wet "bevat [het plan] de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid betreffende integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen schulden aangaan die ze niet kunnen betalen" (artikel 2.3 Wgs).

Dit jaar heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wijziging in de Wet gemeentelijke Schuldhulpverlening (Wgs). De wijziging geeft gemeenten de mogelijkheid om gegevens van burgers met betalingsachterstanden in een vroeg stadium uit te wisselen met woningcorporaties, energie- en drinkwaterbedrijven en zorgverzekeraars. Hierdoor krijgen gemeenten mensen met schulden tijdig in beeld en kunnen zij schuldhulpverlening aanbieden. De wetswijziging gaat op 1 januari 2021 in.

Jeugdwet

Het maatschappelijk doel van de Jeugdwet is dat jeugdigen gezond en veilig opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving. Gemeenten geven de verantwoordelijkheid voor het beleid rond opgroeien en opvoeden vorm op basis van de volgende uitgangspunten (zie artikel 2.1):

- preventie en vroege signalering van opgroei-, opvoedings- en psychische problemen en stoornissen;
- demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, buurten, scholen en voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen;
- het bevorderen van de opvoedvaardigheden van de ouders en de sociale omgeving, opdat de ouders zoveel mogelijk in staat worden gesteld om zelf de verantwoordelijkheid voor de opvoeding te dragen;
- het inschakelen, herstellen en versterken van het eigen probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en zijn sociale omgeving (eigen kracht);
- het bevorderen van de veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit;
- integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'.

Indien het zelfoplossend vermogen onvoldoende is, treffen gemeenten voorzieningen op het gebied van jeugdhulp als sprake is van opgroei-, opvoedings- en psychische problemen en stoornissen en in het kader van de uitvoering van jeugdbescherming en jeugdreclassering (zie artikel 2.3).

Wet inburgering

Op voorstel van minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de Tweede Kamer op 2 juli de wet voor een nieuw inburgeringsstelsel aangenomen. Vanaf 1 juli 2021 leren nieuwkomers zo snel mogelijk de Nederlandse taal en gaan ze aan het werk. In het nieuwe stelsel combineren asielmigranten taallessen met (vrijwilligers) werk of stage. Naast de taaltrajecten gaan alle inburgeraars actiever kennismaken met de lokale arbeidsmarkt. Ook komen ze meer en vaker in de praktijk in aanraking met Nederlandse kernwaarden zoals gelijkheid en vrijheid van meningsuiting. Ook gaan gemeenten de asielstatushouders die bijstand ontvangen ontzorgen. De gemeenten gaan voor deze groep de eerste zes maanden de huur, zorgverzekering en rekeningen voor gas, water en licht vanuit die bijstand betalen. Deze begeleiding moet zorgen voor rust en stabiliteit bij het begin van de inburgering. Na de zomer van 2020 behandelt de Eerste Kamer de wet.

